

# VITTEPRAETJE



mededelingen  
voor en door de leden van  
**HERDEREWICH**  
oudheidkundige vereniging

---

# VITTEPRAETJE 2e jr nr 3+4

---

MET MEDEDELINGEN EN EEN AGENDA IN EEN LOSSE BIJLAGE  
2E JAARGANG NR.3 en 4  
MEI 1998

---

## In dit nummer:

|                                      |         |
|--------------------------------------|---------|
| Van de voorzitter en redactie        | pag. 2  |
| "1648"                               | pag. 3  |
| Vrede van Munster                    |         |
| Geldersen?                           | pag. 5  |
| Professoren aan de Gelderse Academie | pag. 7  |
| Prof.Johannes de Gorter              |         |
| Verslag lezing visserij              | pag. 9  |
| van G.Petersen                       |         |
| Carolus Linnaeus                     | pag. 12 |
| Verslag lezing genealogie            | pag. 14 |
| van K.Chr.Uittien                    |         |
| Snoekbaars                           | pag. 17 |
| door G.Petersen                      |         |
| Harderwikers deel 2                  | pag. 18 |
| door J.Jansen                        |         |
| Regiovergadering                     | pag. 20 |
| Harderwikers deel 3                  | pag. 21 |
| door J.Jansen                        |         |
| Van de werkgroep GENEALOGIE          | pag. 23 |
| Samenstelling bestuur en commissies  | pag. 24 |
| Bibliotheek                          | pag. 26 |
| openingstijden en aanwinsten         |         |

## **Van de (waarnemend) voorzitter.**

**Hij is er weer !!!**

De tweede jaargang van het Vittepraetje begon zo goed. Maar plots kwam een kink in de kabel. Redacteur Ton Numan stopte om gezondheidsredenen zijn werk. Leiden in last. Waar haal je zo snel een nieuwe redacteur vandaan ? Om de onstane situatie rustig te kunnen oplossen werd besloten het maart-nummer niet te laten verschijnen. Een nood-redactie werd gevormd, die met enthousiasme aan het werk ging. Hun product ligt nu voor u: een extra dik nummer.

Deze redactie heeft te kennen gegeven, dat de continuïteit alleen gegarandeerd kan worden als de redactie wordt uitgebreid. Daarom nogmaals een oproep aan u om mee te helpen in de redactie van het Vittepraetje. Het is afwisselend werk en het geeft bij het verschijnen van elk nummer voldoening.

In dit Vittepraetje en in de komende nummers zullen artikelen staan, die gaan over de Geldersche Academie. Deze hogeschool werd 350 jaar geleden in Harderwijk geopend. Herderewich, dus ook het Vittepraetje herdenkt met het Veluws Museum deze historische gebeurtenis.

Niek de Jong, vice-voorzitter

## **Van de tijdelijke redactie .**

Hier dus een "Vittepraetje", uit nood geboren. De redactie wordt tijdelijk waargenomen door uw penningmeester maar gelukkig bijgestaan door de heer J.J.H. Kooiman. Bij voorbaat dus excuus voor de opmaak en inhoud. Ongetwijfeld is deze niet zo professioneel als die van de heer Numan.

Kopij voor het volgende nummer kan worden ingeleverd bij  
K.Chr.Uittien, J.P.Heyelaan 58 of bij  
J.J.H. Kooiman, Smeepoortstraat 20 of bij  
J. Van Heijst, Tromplaan 32 of bij  
N.C.R. de Jong, Beethovendreef 13

maar ook op ons postadres:  
Herderewich, Postbus 210, 3840 AE Harderwijk.

Als u dit jaarfeest leest zal u dadelijk zeggen: "Vrede van Munster. Eerde van de Tachtigjarige Oorlog." Juist! U heeft uer jaarfeestfeest op de lagere school goed geleerd.

Nu de vraag: Welke belangrijke gebeurtenis vond er in 1648 in Harderwijk plaats? Voor de meeste Harderwijkers zal dit een groot vraagteken zijn. Het antwoord is: De opening van de Gelderse Hogeschool. Laten we daarom met het plebsfeest het evenement het eerst beginnen.

De Staten van Gelderland besloten op 1 Juni 1647 om de Burger Gymnasium te Harderwijk te verheffen tot een gewoestelijke academie met de nootie titel: "Academie van vorendoms Gele en grondscheaps Zutphen". Hoest een jaar later vond op 12 april 1648 de plechtige inwijding plaats. Het feest vond door de Otto Bekeensp geopend in de Grote Kerk met een preek naar psalm 118:23-26. Latst op de ochtend begaven de professoren Johannes Valckenar, Joannes Christenius, Glibert van Inpboom, F.J. Cochius, Georgius Homius, Petrus de Grove, Cornelis Tullius en Rutger Hermenside, gevolgd door de kunstmannen en de grondigden zich van het stadsfeest naar de Grote Kerk. Daarbij Joos Vijgh Maet een belangrijke rede, waarin hij uiteenzette, waarom de Staten de school hadden gesticht. Daarna las Tullius de inwijdingsoorkonde en de volken van de Hogeschool voor. Na een korte pauze sprak rector magister Joannes Christenius de inwijdingrede uit, gevolgd door korte redevoeringen van de professoren Hermans en Tullius. Deze drie redevoeringen werden oeg in het zelfde jaar uitgegeven bij Nicolaes van Vlieringen te Harderwijk.

's Avonds vond in het Raadhuis een gewestelijk feest voor meer dan twintig personen geveerd. Om de feest vroegte te verhogen werden de trommen gestegen, het pechut geveerd en trommelen geveerd.

Nu het tweede historische feit:

De Vrede van Munster.

De Vrede was een zelfstandig onderdeel van de Westfaalse Vrede. Met de Vrede van Munster en van Osnabrück kwam een einde aan de Tachtigjarige en de Dertigjarige Oorlog. Op de voorafgaande onderhandelingen waren de meeste mogendheden van het Europese vasteland vertegenwoordigd. De verhoudingen tussen de landen onderling en die binnen het Duitse Rijk werden op basis van status quo geregeld.



"Eed op de Vrede van Munster"  
naar een schilderij van Gerard ter Borch.

Tot een vrede tussen Frankrijk en Spanje kwam het niet. Wel tussen Spanje en de Republiek der Verenigde Nederlanden.

De Vrede van Munster was in strijd met de Unie van Utrecht, omdat eenparigheid van stemmen ontbrak. De gewesten Friesland, Utrecht en Zeeland waren uit calvinistische motieven en met het oog op de profijtelijke kaapvaart tegen. Friesland en Utrecht lieten zich uiteindelijk overhalen, maar Zeeland bleef tegen.

De Vrede was bovendien woordbreuk tegenover Frankrijk, daar volgens het Trait de partage (Offensief en Defensief Verbond) van 1635 en het verdrag van 1644 geen afzonderlijke vrede gesloten zou worden.

De voorwaarden waarop de vrede werd gesloten waren onder anderen:

- a) de Republiek wordt door Spanje als een geheel vrije staat erkend;
- b) beide partijen behouden wat zij bij het sluiten van de vrede bezitten, ook in de koloniën;
- c) de Schelde blijft gesloten;
- d) vrijheid voor de rooms-katholieken behoeven de Staten niet te verlenen;
- e) het huis van Oranje krijgt een aantal goederen terug;
- f) de Staten mochten handel drijven met landen die in oorlog met Spanje waren.

Het voorlopig vredetraktaat werd op 30 januari 1648 door de gewesten getekend met uitzondering van Zeeland. Het werd op 4 april door de Staten-Generaal geratificeerd.

Op 15 mei 1648 werd de vrede plechtig bezworen in het raadhuis van Munster. In de Verenigde Nederlanden werd hij afgekondigd op 5 juni, nadat op 30 mei Zeeland verklaard had zich erbij neer te leggen.

De vrede werd op 15 mei, ook in Harderwijk, met kanon schoten gevierd.

De Gelderse Munt, gevestigd in Harderwijk, vereeuwigde de twee historische momenten samen in   n penning.

Beide historische gebeurtenissen worden dit jaar herdacht.

De Gelderse Academie:

In **Harderwijk** zal op **vrijdag 30 en zaterdag 31 oktober a.s** een symposium worden gehouden. Het Veluws museum zal met een tentoonstelling aandacht aan de herdenking schenken. Ook zal er een nieuw boek over de Hogeschool van Gelderland verschijnen. Gedetailleerder informatie zal spoedig volgen.

**Vrede van Munster:**

- Door de Rijksmunt zal een zilveren vijftig guldenstuk worden geslagen.
- Amsterdam, Koninklijk Paleis :   en vredesmonument na tachtig jaar oorlog", van 7 juni t/m 6 september 1998.
- Delft, Stedelijk Museum Het Prinsenhof : "Beelden van de strijd, oorlog en kunst vóór de Vrede van Munster 1621-1649", tot en met 14 juni 1998.
- Delft, Legermuseum : "Van Maurits naar Munster, tactiek en triomf van het Staatse leger", tot en met 3 januari 1999.
- Utrecht, Centraal Museum : "Tegen de Vrede ! Utrecht en de vredesonderhandelingen in Munster", tot en met 7 juni 1998.

**Rotterdam**, het Historisch Museum,  
t/m 31 mei: tentoonstelling Vrede van Munster.  
**'s-Heerenberg**, Kasteel Huis Bergh,  
18 juni, 20.00 uur lezing prof. S. Groenveld over de Vrede van Munster  
4 juli, 20.00 uur, concert door het Apollo Ensemble "Vrede van Munster"

Litteratuur:

Bouwman, H., Geschiedenis van de voormalige Geldersche hoogeschool en hare hoogleeraren (2 dln, Utrecht 1844-1847).

Mulder, L. (eind redactie), Lexicon geschiedenis van Nederland en België (Utrecht/Antwerpen 1994)

De Grote Oosthoek Encyclopedie (deel 14, Utrecht 1979)

**OPMERKING J.J.H.Kooiman:**

Het archief van Harderwijk bevat historische documenten over de vrede van Munster:

**inv.nr. 1286:**

Het vredesverdrag: "**Traktaat aangaande de betrekkingen met Spanje nà 1648, gesloten te Munster op 30 januari 1648**"

**inv.nr. 1357:**

**Stukken over de vredesonderhandelingen in Munster in 1647**

---

## **Gelderlander en/of Geldersman**

door J.H.D. van Kuik.

Wanneer wij kijken hoe de inwoners van de diverse provincies zichzelf aanduiden dan zijn er maar drie die in principe niet afhankelijk zijn van de naam van hun gewest: de Friezen, de Zeeuwen en de Drenthen. Alle overigen zijn genoodzaakt - er of -aar aan hun provincienaam toe te voegen. bijvoorbeeld Brabanders, Groningers en Overijsselaars.

De leeftijd van deze aanduidingen is zeer verschillend. Zij hangt ten nauwste samen met de ouderdom van de provincienamen.

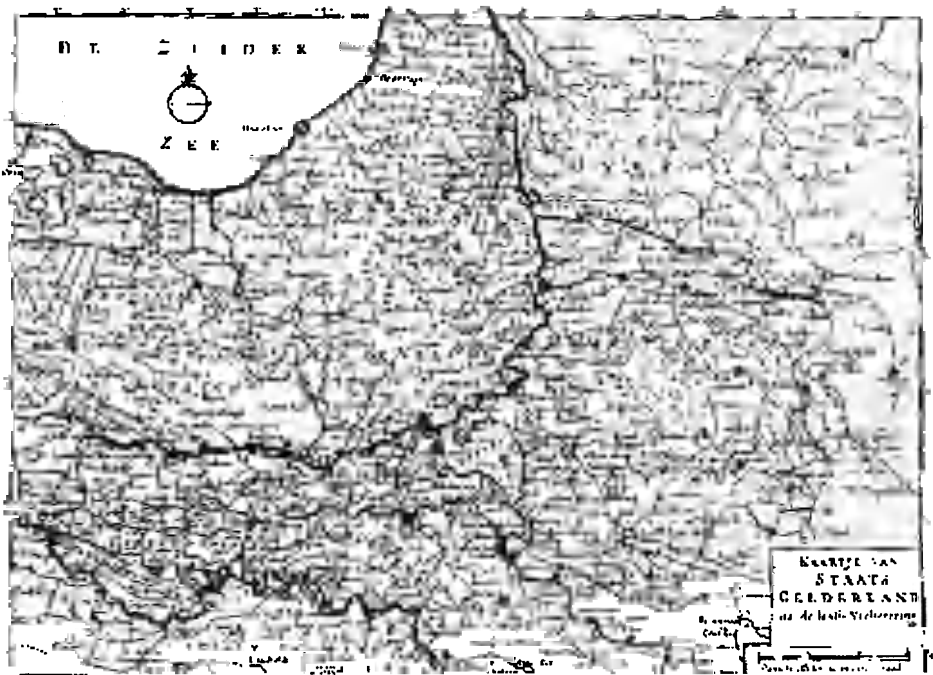
Wat onze provincie betreft: haar naamgeving begint bij de stad Geldern in het Land van Kleef. Over de herkomst van de naam Geldern bestaat geen zekerheid, één van de verklaringen is "geelachtige heuvelrug". In middeleeuwse bronnen komen wij de namen Gelria en Gelre tegen, die betrekking hebben op de streek rondom Geldern. Deze streek kwam in de eerste helft van de elfde eeuw in handen van Gerard Flamens, zo genoemd vanwege zijn vlammend rode hardos, die de stamvader is van de graven van Gelre. Van zijn broer Rutger stammen de graven van Kleef af.

De kern van het gebied van de beide broers lag in de streek tussen de Maas en de

Niers. Aanvankelijk noemden zij zich naar het daar gelegen slot Wassenberg, tegen 1100 verplaatste Gerards opvolger zijn zetel naar de noordelijker gelegen burcht Geldern. Deze opvolger en zijn nakomelingen wisten zich in een vrij snel tempo meester te maken van een groot deel van de huidige provincie Gelderland, Noordlimburg en het aansluitende deel van het Land van Kleef. Zij noemden zich "graven van Gelre" en hun gebied "het graafschap van Gelre", heel vaak sprak men ook van "het land van Gelre".

De naam Gelderland verschijnt pas in het midden van de veertiende eeuw en heeft aanvankelijk alleen betrekking op Oppergelder, de omgeving van Roermond. Het heeft lang geduurd, zeker meer dan een eeuw, voor deze naam ingeburgerd was. Deze trage ontwikkeling heeft gevolgen gehad voor de vorm van het woord waarmee de inwoners van de provincie aangeduid werden, want het was vanwege de uitspraak praktisch onmogelijk -er achter Gelre te plaatsen. Men vond de oplossing door de vorming van een samenstelling met -man. Wij zien in veel middeleeuwse bronnen dat 'Gelreman' het normale woord was waarmee iemand uit Gelderland aangeduid werd.

Tegenwoordig spreken wij meestal over 'Gelderlander', maar ook wel over 'Geldersman', een latere vorm, die pas in de 16e eeuw is ontstaan.



*Ter gelegenheid van de herdenking, dat het 350 jaar geleden is dat de Gelderse Academie te Harderwijk geopend werd, zal door mij in de Vittepraetjes van 1998 steeds*

*een professor van de Academie besproken worden.*

### **Johannes de Gorter**

Op 20 februari 1699 werd Johannes de Gorter in Erichubben geboren. Zijn ouders waren Dirk de Gorter en Verlampe de Erar. Vader De Gorter was organist van de Westerkerk aldaar.

Johannes was reeds op jeugdige leeftijd van plan om geneeskundige te worden. Hij kreeg les van wachters Tjalling van der Hout uit Heterden. Toen hij 16 jaar was verliedde hij zich als medecineer in zijn geboortestad. In 1708 vertrok hij naar Leiden om hij Herman Boerhaave lesben te volgen. Na het behalen van de doctoraal (1712) keerde hij in Erichubben terug. In dit zelfde jaar huilde hij met Anna Gede van Edeken. Gortien jaec wafende hij in Erichubben zijn geneeskundige en medecundige praetije uit. Nietde geneeskunde had De Gorter ook belangstelling voor waterbouwkunde en mechanica. Hij zocht o.a. naar een mogelijkheid om de onnatuur zandstank voor de haven van zijn geboortestad op in heffen.

Van 1725 tot 1784 was Johannes de Gorter hoogleraar in de geneeskunde aan de Gelderse Academie in Harderwijk. In de jaren 1726, 1732, 1742 en 1748 was hij rector magnificus. Van 1725 tot 1734 beheerde Johannes de Gorter en zijn zoon David de hofstede bollarbouw. Een gedeelte van het lebraken werd verbouwd tot bouwland. Het gebouw werd te wintere versterkt met loochelste.

Johannes keerde in de steekboek, die achter de hofstede nuu lag, verberpintion. In 1742 verpintionde zich het gestrekt dat Utrecht hem wde beroepen. De curatoren van de academie besloten toen om zijn zoon David de Gorter van te stellen tot lector der geneeskunde. Toen het jaec daarop was het gestrekt de leep op steek werd David tot bollengestroom hoogleraar in de kruikkunde bevonden. De curatoren stelden wde da voorwaerde dat John de benoeding naar Utrecht of een andere Academie zou afgegaan.

Het jaercontractum van de Gorter was 1050. Nietzijn hoogleraarrecht was hij levons academistice van Harderwijk. Op 65-jarige leeftijd besloet John om de betrekking van hofstede van baron Elisabeth van Ruusland aan te nemen en naar dit Pajetsburg te verhuizen. Hij kreeg een jaercontract van 8000 metzel en een pensioen van 2500 roebel als hij vier jaec in



Johannes de Gorter 1699-1768

jaarcontractum van de Gorter was 1050. Nietzijn hoogleraarrecht was hij levons academistice van Harderwijk. Op 65-jarige leeftijd besloet John om de betrekking van hofstede van baron Elisabeth van Ruusland aan te nemen en naar dit Pajetsburg te verhuizen. Hij kreeg een jaercontract van 8000 metzel en een pensioen van 2500 roebel als hij vier jaec in



Rusland zou blijven.

In 1758 verlaat hij om gezondheidsredenen Rusland en vestigt zich eerst te Amsterdam, vervolgens te Enkhuisen en tenslotte in Wijk-bij-Duurstede. Hier overlijdt hij op 11 september 1762.

Het gezin De Gorter bestond uit vijf kinderen:

1) David de Gorter, geboren 30 april 1717 te Enkhuisen.

David was eerst getrouwd met Corthella Bucerius en daarna met M.E. Schultz.

Hij promoveert in 1734 bij zijn vader tot doctor in de geneeskunde. In 1737 behaalde hij bij professor Van Lom zijn tweede doctoraat maar nu in de wijsbegeerte. David werd in 1743 benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de kruidkunde. Hij trouwde de Flora Geina Zupheida (1745). Loof uwerloof hij ont door zijn bijdragen ter ere van prins Willem IV. In 1754 gingen hij en zijn jongere broer Herman met hun vader naar naar Rusland. Na het vertrek van zijn vader vertoefde David daar nog één dets jaar. Na zijn terugkeer in 1761 ging hij nogmaals naar Rusland en bleef daar tot 1762. Daarna vestigde hij zich in Wijk-bij-Duurstede en later in Zutphen, waar hij op 9 april 1764 overleed.

Zijn wetenschappelijke bijdragen bestonden uit een herbarium met meer dan 2000 planten. Deze verzameling van gedroogde planten is sinds 1892 in het bezit het Rijks Herbarium in Leiden.

2) Theodorus de Gorter, geboren te Enkhuisen in 1720.

Hij behaalde zijn doctoraat op 19 december 1754 aan de Gelderse Hogeschool. In 1747 trouwde hij met Françoise Monstaur. Theodorus was geneesheer te Enkhuisen. Hij overleed in 1766.

3) Margaretha de Gorter werd geboren 1723 te Enkhuisen.

Zij trouwde in 1741 met Jan Binskus, school bij nacht.

4) Johannes de Gorter, gedoopt op 21 maart 1727 te Harderwijk, trouwde met Louisa Elberts, kapitein ter zee.

5) Herman Boerhaave de Gorter, gedoopt op 10 februari 1732 te Harderwijk.

Vader Johannes gaf zijn jongste zoon deze naam als blijk van grote verering voor zijn leermeester Herman Boerhaave. Ook deze zoon verkreeg zijn doctoraat in de geneeskunde aan de Gelderse Academie en was op 9 september 1761.

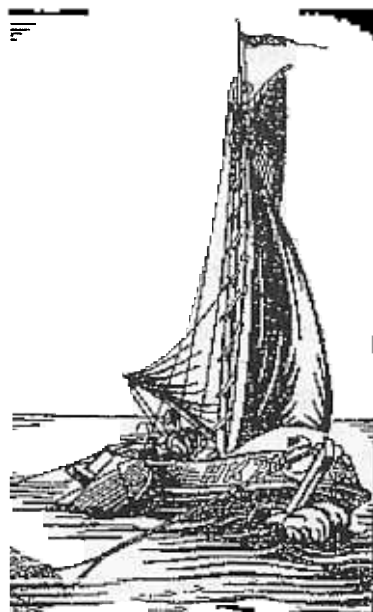
Herman Boerhaave de Gorter trouwde met Suzanna Dazobius en was geneesheer te Amstardam.

Litt:

- 1) Aerts, Remieg en Liesbeth Hoogkamp, De Gelderse Pallas (Barneveld, 1986)
- 2) Bouman, H., Geschiedenis van de voormalige Geldersche hogeschool en hare hoogleeraren. (2dln., Utrecht 1844-1847)
- 3) Brouwer, D., De Historie van Enkhuisen, tweede vervolg (Enkhuisen, 1938).

Verslag van de lezing op 29 januari 1998 door Geerling Petersen.

De spreker van deze avond verscheen in felibers, wijde broek, blauw gestroopt barmel met goudgekleurde boordknopen, overgrootse en afstandse pet. Wanneer hij zich voorstelt wasarchief Petersen zijn gehoor metaan dat er NIET NIET "Herderewich" gesproken zal worden, maar dat het altijd vertaald kan worden. Zijn reactie voor deze presentatie was een "kuisboortje", en ons riebteit naar de demonstratie wat hij daarmee voor had, ontdekte hij een kleine afgeve van een beekmet (Jounef) weer, volgens de spreker, allerlei soorten die tegelijk werden gevegen. Zijn yungel werd een "zoetje" genoemd. Beseheidan als hij was, vond hij zijn presentatie eigenlijk niet meer een samengeroept zoetje, maar niet is minder waar. De aanwezigheid van ruim 70 toehoorders geeft aan dat dit onderzoek best onder de Herderewichers.



Onder de toehoorders treffen we enkele schied oude vissers aan, die zich in het dagelijks leven o.a. bezig houden met sterke verhalen op de Markt.

Geerling is wel een echte Herderewich, maar vaker is hij nooit geweest. Hij was nog maar een kleine anderdeur toen zijn vader de schuit moest verkopen, hij heeft later wat meegevevan. Petersen gaf een belangrijke samidopschrijf vlog. Dat is op zichzelf al ingewikkeld genoeg vanwege de pe slachtofferverwijzing wat wie Petersen en Pop pover. De meeste hebben bijnamen. Een schiednemen, zo bemsdrilde hij. Je kon ze alleen zo uit elkaar houden. Zelfs de vrouwen hadden bijnamen. Zijn grootvader woude met "Jounef" vlog. Ze droeg de haalt rick erg als meten stragehage met een broep onder de idn. Zijn nonn haalte "mab" vlog, se pas en te onpa gebrakte deze de udrukking als inderveg van de conversatie.

De sluding van de Zuidenore als doudelack voor de vissers werd in beide gebrecht. De meeste vissers tochten wark aan de wai, legat wil as dank, sonder dat de overheid sich wark om hen bekommande. De gevofjan waren voor veel loch al behoeftige vissers vengedig. De schudden legen bij menboep als een grote last op de schouders. De oeders van die oude Petersen hadten 1. 1800,- off eigen zak in die ontemaning gestoken om de zaak dijeweis te houden. Teen vader voo onder wark nonn Aneerwin avoest vefrekken, en de samite vedvledn, bracht die 180 61, het waidp wark recht grootvader op wark.

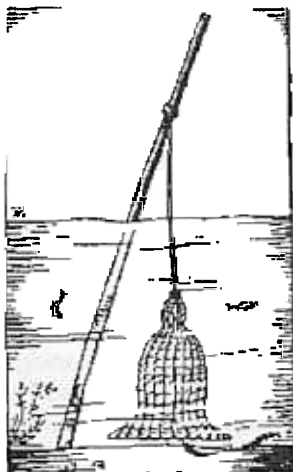
compleet met netten en tuigage slechts f 750 op. Petersen benadrukt dat er dat er zo gezegd op een eigenaardige manier met de vissers is omgesprongen.

Gesteund door duidelijke dia's wordt aandacht be-  
steed aan het bouwen van botters en pluten.

Bij de summiere beschrijving van de belangrijkste tuigage duizelt het bij de meeste aanwezigen door de snel opgesomde technische benamingen. Maar daar werd het niet minder interessant van. Beiden van het interieur aan boord met als belangrijkste attribuut de kleine potkachel. Een verhaal over de vaak derde man aan boord "de Bielegger", goed voor allerlei karweitjes, ook aan het roer. Bij woelige zee is wel eens zo'n jongen overboord geslagen.

Botterrijmpjes in overvloed, met daarbij de verwijzing naar vorige uitgaven van "Vittepraetje", waarin de nodigen terug te vinden zijn.

Botters, pluten, schokkers, punters, bonzen en aken passeren de revue. Niet te vergeten de kubbeboot. Paling vissen in ondiep water. De kubbevisser was een bekende verschijning in de Harderwijker gemeenschap. Het was paling vangen op kleine schaal, dat wel. Vissen met een kubbe is zuiver en primitief vakmanschap met nostalgische waarde. Zo'n kistje met ingebouwd fuikje kan je alleen nog in het museum terugvinden. Het was vissen in ondiep water, waar de kubben aan palen werden uitgezet. Van de vistechnieken zouden we nu alles moeten weten, ook al werd het hier wat voortvarend gebracht. Vissen op de Zuiderzee was een hoofdstuk apart



Zo kennen we bijvoorbeeld het gebruik van de "beug sleep". De beug is een enorm net door drie zeilende schepen getrokken en het werd duidelijk dat er kunstig diende te worden gemanoeuvreerd om de zaak strak te houden.

Kuilvissen, slepen van de dwarskuil (dwarsvormig), kwak vissen enz. Allemaal technieken die voor de visser al het nodige natuurtalent vereiste naast grote vakbekwaamheid. De "wonderkuil" was het net dat door twee botters werd ge-

sleept. Zij zeilden vóór de wind, dus de wind achter. De wonderkuil ving meestal veel vis, te veel zei men wel eens.

De zegenvisserij werd vanaf de wal uitgevoerd. De zegen is een lang net met



rijvers dat een één rit werd uitgeren en als het ware om een school vrees  
heen getrokken. De vangst werd vervolgens op de aal getrokken. Het vrees  
op De Kruis werd zo'n beetje het laatste

Vervolgens werd het gebruik van de sluizen niet en het hoekwam uitgelegd.  
Noodgedwongen werd 's winters het zogenoemde "spieslingkoppes" uitge-

leid hetgeen  
niet geheel van  
geuren ont-  
doot was.  
Twee gelen  
werden op an-  
ge stehend van  
elkaar in het  
jereid gehald  
en een lang  
met veler het  
je doorgescho-  
van. De ge-  
wordedede dat  
enre het je  
brek en de on-  
fortuinlijke vte-  
was op een



Spieslingkoppes op een je  
(Uit "Vries Over" van Helms Petersen)

grote schote afbreven deed tot de verbeelding spraken. Sommigen werden  
ganzd, maar voor mengeen werd het noodlotig.

Tot besluit demonstreert Petersen eng hoe het met de door hem geslagen  
blading zij. De schipper deed geen goeden knopen of andere versterking aan  
de krees van het heral tot jehelheit. Dit gouden ooringen vrees bekend. Het  
was elg enlijk zijn polle in helleis om de begrafeniskosten te dekken vanmeer hij  
overhoofd (ij) schipbouw de voortdringendoed zou sterren.

De lida, gerard van binnen, meer vloedicht. Een groentebow had hem sans  
gezogd dat het vanzelf weterlicht zou werden, als ja hem niet wete.

"Wanjestenzen" of wal luyge zouden met een warkje in in vrees overeens  
populair. Uniek is ook de want met twee dubneo. Bij miter heel handig. Als  
geen lraic of schijneel was dat het veel ernstelien van de blading kon beu-  
deren vand ja stijd sel een duren.

Een leedense grond was het met vrees gebracht door Geerling Petersen. Be-  
laagijk overeens voor de overleving van de Hardeweller vreesjgeschied-  
nis.

---

Bij het ter perse gaan bereikte ons het droeve bericht dat de de heer  
Geerling Petersen op 23 april onverwachts is overleden.

---

*Eén van Johannes de Gorters beroemde promovendi, misschien wel de beroemdste, is Carolus Linnaeus. Dit jaar is het precies 220 jaar geleden dat deze botanicus te Uppsala overleed.*

In het voorjaar van 1735 besluit Carolus Linnaeus om naar Nederland te vertrekken om daar te promoveren. Hij reist via Denemarken, Jutland en Sleeswijk-Holstein naar Hamburg. Vandaar vertrekt hij met het schip "Godewind" naar Amsterdam, waar hij op 13 juni aankwam. Dezelfde dag brengt hij een bezoek aan de Hortus, gelegen aan de Plantage. Vervolgens gaat hij naar de Amsterdamse professor in de botanie Johannes Burman. Ook bezoekt hij de apotheker Albertus Seba, die een grote collectie naturalien bezit. Voor het bezichtigen van deze collectie heeft Linnaeus twee dagen nodig.

Seba schreef in Linnaeus' Album amicorum:

*"Peregrinare ut apes, non ut Aranes. In verbis, herbis et lapidibus, magna latet virtus. Symbol. Dues providebit. In perpetuam Sui memoriam haec pauca Domino Possessori, Amico Suo dilecto apponere voluit."*

(Reizen als de bijen, niet als de spinnen. In woorden, kruiden en stenen is grote kracht verborgen. Symbool. God zal voorzien. Als blijvende herinnering aan de Heer Bezitter voor zijn uitverkoren vriend, heeft dit willen bijdragen. (daar na Seba's handtekening) ).

Op 17 juni 's morgens vroeg komt Linnaeus per schip in Harderwijk aan. Door zijn promotor Johannes de Gorter wordt hij op 18 juni in het Album Studiosorum ingeschreven. Linnaeus legt daarna met goed gevolg een examen af, dat hem tot "candidatus medicae" maakt. Het manuscript van zijn proef schrift wordt goed ge-keurd en kan gedrukt worden. Zondag de 20e juni gaat hij er mee naar de drukkerij van erven Jan Rampen.



*Buste van Linnaeus in het torentje a/d Academiestraat*

De dagen daarop botaniseert hij met David de Gorler, de zoon van zijn promotor. "Geoegeïyte erorden", volgens David de Gorler in zijn "Levensbericht van den grooten Natuurkunner Carol Linnæus" brengt het tweetal door, het resultaat is een herens lange vriendschap. David de Gorlers "Flora Graecae Zuphanica" uit 1765 is gerangschikt volgens het systeem van Linnæus.

Op de 26e juni verdedigt Linnæus met goed gevolg zijn proefschrift "Hy profero nova de febribus intermittentibus causa", een theorie-hypothese over de oorzaak van schielkoorts.

De promotie zal waarschijnlijk plaats hebben gevonden op de koven uitscheping van de Calvermeijer. De assessoren waren de theoloog Boerhaave, Salomon Cremas, de geschiedkundige Johannes Christopher Struchtmeyer en de natuurkundige Johannes Henricus van Linn. De Gorles zijn oratorisch luttel: "Dit is hij den geleerden Zwaed, thans den jongen doctor in de medischeen, Carolus Linnæus, een ongebruine kennis en gekendheid heb ontvangt, niet alleen in alle onderdelen der erprijkunde, maar ook in de botanie, bekijft ik niet mijn handtekening." In zijn afmeek schrijft Linnæus: "Linnæus Doctor creavit huc Haerolator".

De volgende avond brengt het beurtchap hem terug naar Amsterdam. Hij gaat weer naar professor Burman, die zijn naam in zijn Album amicorum zet.

De 28e juni reist Linnæus naar Leiden. Hier bezoekt hij de Hortus, de botanische tuinen Achttien van Rajen en de medicus Jansen Friderik Gronovius.

De doctor brengt Linnæus in contact met Hermanus Boerhaave. De Doyrige medicus schrijft in Linnæus' album: "Simplon vert nigellum" (Eenwoud is het kenmerk van het werk).

Gronovius en Schrevel gearde lezer Linnæus zorgen er ook voor dat Linnæus' "Systeme Naturae" wordt uitgegeven. Hier geeft hij een eelzijdig systeem van de planten- en dierenwereld en vert de natuur op een geheel nieuw principe.

Kort daarna reist Linnæus naar Amsterdam terug en logeert hij professor Burman. Hij maakt nu kennis met de plantewereld in de tropen. Burman is bezig met het schrijven van een Bond van Ceylon. Hier ontmoet hij, door tussenkomst van Boerhaave, de Amsterdamse botanic George Clifford. Daar is de eigenaar en bezitter van De Herbarium, een broedgoed tussen Haarlem en Bovenbroek. Clifford bezit kassen met tropische planten. In het voorjaar van 1750 gaat Linnæus en Burman bij Clifford op bezoek. Hij krijgt de functie van rijner. Hij heeft op De Horticamp met lokale geneeskunde. Door het doen van Clifford wordt hij in de botanische wereld bekend om niet naar Engeland te reizen, waar hij o.e. Sir Hans Sloane, voorzitter van de Royal Society, de bekende horticulturist Philip Miller en Dillenius, hoogleraar in de botanie te Oxford ontmoet.

De verzameling van Clifford vereeuwigd hij in een tweetal geschriften. Het klein werkje, "Musa Cliffortiana", waarin hij de eerste bloei in Europa van de bananenplant beschrijft en het klassieke werk "Hortus Cliffortianus" (1737). Hierin

worden 2500 plantensoorten uit de tuin van Clifford beschreven. Het werkje wordt verlucht met een zevental platen. De uitgave heeft Clifford ongeveer een ton gekost.

Een aanbieding om de tropen te bezoeken en daarna een hoogleraarschap in Holland weigert Linnaeus. In 1738 verlaat Carolus Linnaeus De Hartecamp en gaat via Parijs terug naar Zweden.

In totaal werden 14 geschriften van Linnaeus in Nederland uitgegeven.

Litt:

Uggla, Arvid HJ., Linnaeus, Uppsala 1957.

Wit, dr. H.C.D. de, Linnaeus, 1707-1778, Ao-boekje 659, Amsterdam

Kruizinga, J.H., Carolus Linnaeus, Ao-boekje 1406, Amsterdam 1972

Engel, prof. dr. H., Linnaeus en het dierenrijk,

In Natura 75e jaargang nr.1a, januari 1978.

Beijer, dr. T., Linnaeus' promotie te Harderwijk.

In Herderewich Kroniek 12e jaargang no. 3 - 1985.

---

## Genealogie: wat, waar en hoe.

door K.Chr.Uittien

Verslag van de lezing op 19 februari door de penningmeester.

Hoewel de tijd erg kort was werd toch een poging gedaan om in drie kwartier een overzicht te geven hoe deze boeiende hobby kan worden bedreven. Voor de spreker was zijn aparte naam, er zijn maar zo'n 28 Uittien's, de aanleiding om die naam uit te zoeken. In de familie ging het verhaal over een Franse oor sprong. Het zou wel Etienne kunnen zijn geweest en vernederlandst tot Uittien. 't Enige Franse dat werd ontdekt was de titel van "garde champêtre" dat Gerrit Uittien in 1807, als eerste veldwachter van het Groningse Loppersum, mocht voeren. De naam bleek af te stammen van een Mecklenburgse soldaat die in 1703 in Bronkhorst trouwde en toen nog Eutin heette. In 1718 bij zijn tweede huwelijk in Arnhem werd die naam Uittien.

Er blijken nog al wat oud soldaten uit huurlegers in Nederland zijn blijven "hangen" d.w.z. getrouwd met een vrouwelijke ingezetene. Ook de voorvader van Uittien's moeder, Ploeg. Die was een dragonder uit het Duitse hertogdom Berg. In 1745 heette hij nog Pflug. De werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland van de NGV had in december jl met hun mededelingenblad "Gens Germana" een themanummer over Duitse voorouders met de titel "Zo kwamen zij naar Nederland"

Genealogie, ook geslachtsrekenkunde, sibbekunde of familiekunde is een hulpwetenschap van de geschiedenis, die zich bezighoudt met het onderzoek naar de af- en herkomst van de familie. De belangstelling voor deze hobby is de laatste jaren enorm toegenomen. Een theorie voor die toename is dat men maatschappelijk tot z'n 50ste jaar bezig is met het opbouwen van gezin en carrière. Daarna is er geen echte groei meer en



In plaats van vooruit kijkt men dan achterom. Lillian vroeg zich af of die groei niet ook komt door het weglaten van allerlei zaken in een of in het bezopen- en het religieuze leven. Zoals het Oude van Lillian is niet meer zeker van zijn bron, terwijl de geschiedenis vastigt en onveranderlijk is. Ook het historische van deze tijd. Alleen alweer en meer: De statistiek van het gebied (een) die de noodzakelijke rust noemt niet dat de computer kun intrinsie hoeden gedragen.

Genealogie is niet de papieren ingegoten. Uit de bijbel leren we of Adriaan geboren is en later genaamd Jacob en Jacob genaamd Juda en zijn opgedacht..... Een soortgelijke in het bleek en ons gekend een toe ding gelezen de legende schied bewaarden.

Genealogie, vroeger ook met allerlei andere genealogie, is de meest in een tweede reuk. De naam is afkomstig van de zogenaamde Adriaan-lijst. Veel bijvoorbeeld met bijvoorbeeld eenmaal je kinderen over 8 generaties geven Joodse voorouders te hebben.

De genealogie maakt ook gebruik van de hulpwetenschap "paleografie", de kennis van oude schriftsoorten. De overheidprojecten die Lillian hebben worden niet geheel bekend. Toen de heer Hofstetter uit het publiek vroeg om te worden toe te hebben want het was goed-



breed van een wijd gollende handschrift uit de middeleeuwen genealogie-lijst die ook voor Lillian onleesbaar was en daarom de noodzaak (Lillian) van een correcte paleografie. De foto's van het huwelijk in 1848 in Mook (Nimmedburg) van Lillian's ouder blikken voorvader is ook duidelijk leesbaar voor een geschiedkundige die niet van koude gewoonten de naam heeft "verloren".

Een genealogische onderzoek kan behouding hebben en verduidelijken niet slechts de naam van de familie en het dan etnische onderzoek. Als een uitgang van zijn mensen en omgekeerd geheel voorgeschiedt een in het algemeen is dat uitkomst spreekt een van een onderzoek of overduidelijk. Het gebruik van het woord bij elke generatie het aantal kinderen verduidelijkt hier 25 generaties bet je al naar 10 miljoen voorouders. Een overzicht van het totale geslacht van 1 duizend van het verleden afgeleid tot op beiden over generatie of overduidelijk.

## Wat willen we weten en waar vinden we dat.

Zonder nadere gegevens is het geheel van geboorte-, huwelijks- en overlijdensdata een kale (stam)boom. Juist de persoonlijke gebeurtenissen, beroepen, processen, behuizingen, testamenten e.d. laat de mensen "leven" Wantrouw aanbiedingen van commerciële bedrijven als bijvoorbeeld "De Heraut", "Boekhandel Heraldica", "Boekhandel Louter" allen uit Rotterdam. De man achter deze bedrijven is al tweemaal veroordeeld wegens oplichting

Een goede voorbereiding is een cursus "Genealogie voor beginners" of het aanschaffen van een beginners-set bij het C.B.G. Dan natuurlijk de documenten uit eigen kring verzamelen zoals trouwboekjes, oude paspoorten, geboorte-, huwelijks- en overlijdenskaarten. Vooral niet voetstoots aannemen wat de familie verteld maar ook proberen dat met documenten en foto's te staven. Van foto's is het belangrijk de nu nog levende mensen te vragen wie er op voorkomt en wanneer de foto is gemaakt. Een boekje dat behulpzaam kan zijn bij het dateren van foto's is " Het Nederlandse fotoportret 1860-1915" een uitgaven van het CBG.

Kijk vooral in het Genealogisch Repertorium. Dat naslagwerk bevat informatie over genealogieën waarin tenminste 3 generaties worden behandeld. Het Nederlands Repertorium Van Familienamen, is vervaardigd n.a.v. de volkstelling van 1947, bevat alle toenmalige familienamen van Nederland met een opgave per familienaam per gemeente.



Het CBG heeft een collectie van miljoenen familievoorlees vanaf 1796 tot op heden. Zij hebben ook talloze dossiers op familiesamen en ook uitgebreide genealogische bibliografie. Tevens heeft het CBG de personenlijsten die sinds 1939 van kadaster bronnen van Nederland zijn gemaakt en nu overlijden door het CBG worden gemaakt.

Tevens zijn er ook protestantische en Rijksoverheid. Daar worden de bronnen bewaard zoals u nu familie kunt vinden. Vergeet de wet op de privacy zijn gegevens ook nu zijn 75 jaar openbaar. De Burgerlijke Stand begint in 1811 maar over de periode daarvoor zijn er ook DTB's (Doop-, Trouw- en Begravenlijsten). Deze lijstboeken beginnen ongeveer midden 1800. Veel is op microfilm gegaan. U heeft soms zelfs geen boek meer in handen. U kunt soms ook online in vragen met behulp van deze sites en veel deel van uw familie in aan brengen. Er zijn daar nog vele andere bronnen zoals u onderzoek kunt doen, bijvoorbeeld het bevolkingsregister, de huwelijkslijsten, huwelijkscontracten, notariële akten, etc. Van deze bron is het bekend, omdat is het mogelijk, een lijst is nu gemaakt van alle al de Burgerlijke Stand te raadplegen. Oversticht zullen nog meer bronnen digitaal beschikbaar komen. Voor de digitale genealogie bestaat een internet Eij een

In 1811 moest iedereen die nog geen vaste familienaam had er een aanmaken. Het kan daardoor betekenen dat een geboren van voor 1811 een andere naam heeft dan die zijn overlijden in 1811. Aan 1800 en 1811 zullen ze er bij zijn huwelijkslijsten van geboortelijstje. Als op het overlijden een van zijn twee kinderen wordt zal bij de huwelijkslijsten een overlijdensverklaring van de ouders zijn. Kortom de huwelijkslijsten zijn ook belangrijke belangrijke bron op het gebied voor te blijven.

Is er een familieovername? Men denkt dat er van mogelijk is over de naam dat nu te zien in het Annuaire de l'Etat van J. L. de l'Etat s'inen naar de 100.000 Spaanse familienaams. Godsmige opstellen moeten er gebruik van om u helpen bevestiging ook worden van een gelijkmatige familie te maken. Soort is dat er mogelijk ook meer mogelijk bekend het een van de kinderen is in de eerste 1800 nu veroverd bene. Het wordt verregaand onderzoek om te worden vaak familiesamen aan een hal zijn weg noemen. Vele die andere aktenland de deel begoet om belangrijke microfilm te vinden om zich daarop te baseren, is het van aardappelen, het heeft de code de grond.

Tevens willen we de gegevens verkennen en publiceren. Tegelijkertijd gebruikt het voornamelijk de de computer. Er zijn vele uitstekende Nederlandse digitale computerprogramma's. De familie Lijstje wordt met Gene Data van de NGV en van Piv Gen van Mulderij. Voor de lokale genealogen bijvoorbeeld familie overlijden en heeft kinderen de mogelijkheids een z.g. microfilm-lijstje een te maken.



Adressen:

CBG, Centraal Bureau voor Genealogie, Prins Willem-Alexanderhof 22,  
Postbus 11755, 2502 AT 's-Gravenhage.

Iconografisch Bureau, Prins Willem-Alexanderhof 26, 2595 BE 's-Gravenhage.

Algemeen Rijksarchief, Prins Willem-Alexanderhof 20, 2595 BE 's-Gravenhage.

Centraal Register van Particuliere Archieven, Prins Willem-Alexanderhof 30,  
2595 BE 's-Gravenhage

NGV, Ned. Genealogische Vereniging, Adriaan Dortmanplein 3a,  
1411 RC Naarden.

Vereniging Veluwe Geslachten, Graaf van Lyndenlaan 53, 3771 JB Barneveld  
Pro Gen, J. Mulderij, Papenveld 1, 7475 DD Markelo.

Bij het snuffelen in oude kranten in het Gemeente-archief van Harderwijk naar berichten met betrekking tot de visserij, vond ik onderstaand artikel. Zelf verkeerde ik in de veronderstelling (en ik denk velen met mij), dat de snoekbaars (=sander) in de dertiger jaren in het IJsselmeer werd uitgezet. Uit bijgaand bericht blijkt dat reeds in de vorige eeuw deze vis in de Zuiderzee voorkwam.

## OVERVELUWSCH WEEKBLAD 15 maart 1899

- Een visch, genaamd de Sander die in ons land nog zoo goed als onbekend is bij het groote publiek, is afkomstig uit het Oostelijk gedeelte van Duitschland en Westelijk Rusland. In 1886 werd ze, daar ze zeer smakelijk is, door de "Deutscher Fischerei Verein" van de Oost-Duitsche streken naar den Rijn gebracht waar zij thans welig tieren. Langzamerhand zakten zij den Rijn af en kwamen ook in ons land.

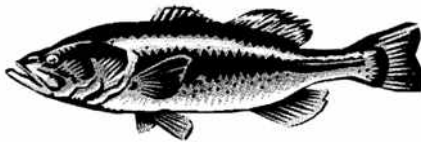
Verleden jaar werden er eenige in de Vecht gevangen, terwijl een schipper verklaarde ze op de Zuiderzee te hebben aangetroffen. In 't zelf de jaar werden er op een dag niet minder dan dertig van gemiddeld drie à vier pond in het Voornsche kanaal gevangen.

In het afgelopen jaar werd te Berlijn aan de markt voor 1.500.000 mark van deze visch aangevoerd.

Ze hebben veel van een baars en hebben den kop van een snoek doch de-

ze is veel kleiner. Zij bezitten kleine scherpe tandjes. Tijdens het Zalmtractaat hebben vischers wel eens beweerd dat de Sander den jongen zalm opeet. Uit onderzoekingen is echter gebleken dat hier zo goed als niet van aan is. Ondanks de heldere groote oogen moet zij zeer slecht kunnen zien waardoor zalm enz. gemakkelijk dezen belager kan ontwijken. Bij voorkeur houdt de Sander zich in enigzins troebel water op. Als voedsel dient voornamelijk blauwe spiering en stekelbaars, dus waardelooze visch, zoodat de vangst van de Sander ongetwijfeld met den tijd voor onze visscherij van zeer veel belang zal zijn.

Vier visschen varieerende van 3 ons tot 2 ½ pond, zijn in den Poel bij Monnikendam gevangen. Hieruit blijkt, dat deze vischsoort ook in de Zuiderzee kan leven. Een der exemplaren is voor het aquarium in "Artis"



Vervolgen we ons verhaal op mijn artikel "Harderwikers" (Vóórproefje 2/2 van dinc. 1987; red.), met name het vadersgeslacht Jansen met de stamhouder in Dirk Jansen. Het is de oudste zoon van Dirk en Reintje, gedoopt te Harderwijk op 18 september 1781. Hij krijgt de naam Jan Dirksen-Jansen. Het is vóór 1812 (invoering van de Burgerlijke Stand) en dus is het in foto Jan Dirckz., later aangevuld met Jansen.

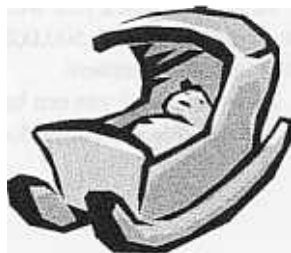
Hij trouwt te Harderwijk op 14 juni 1815 met Bijgje Ruijs, die gedoopt was te Heerde op 8 november 1787. Volgens de trouwacte woonde zij te Harderwijk. Mogelijk was zij door de dienstbetrekking. Zij was een dochter van Herman Ruijs en Willemijne Jans. Herman Ruijs brengt de vóórnaam Herman in de familie Jansen. Er zijn nog steeds Jansens met die voornaam.

Ruijs was geen Harderwijker vissersnaam. Er diende dus elders te worden nagezocht. Herman was een zoon van Herricus Ruijs die gedoopt was op 19 oktober 1720 te Oese, gewest in Eps. Herricus was onderschoot te Heerde. Hij trouwde op 1 februari 1764 met Rijkje Helmans.

Nog wat verder in de tijd teruggaande: de vader van Herricus, dus de grootvader van onze Rijkje, was Herman of Herrien Ruis, of Ruijs, gedoopt in Duffelund in het stedsje Lemingo of Lemgo in Oelmark. Hij trouwde te Oese met sakhre Aans Keesje Witbors, die gedoopt was te Oese op 18 januari 1688. Het huwelijk wordt gesloten op 24 december 1718.

De nietregierigheid werd gewend en een bezochte aan de oude Haverstad Lemgo was misschien de meeste waard. Helms benadit dat bezoek geen bijzonderheden over het vóórgeslacht van Ruis of Ruijs. Looer blank uit een briefwisseling met Lemgo dat de bestelde familie mogelijk afkomstig zou zijn uit Lippstadt. Dat was nogal weg, verder oostwaarts had dat veel zin, het werd ons ook te foutebaar.

Uit het huwelijk van Jan Dircksen-Jansen en Rijkje Ruijs werden 7 kinderen geboren, waaronder vier dochters en daarmee drie zonen.



Omdat de opzet van deze artikeltjes de vrouwelijke familielijn is, volgen we eerst de dochters.

De eerste twee zijn tweeling, geboren op 1 november 1816 te Harderwijk: Willemina en Reintje. Willemina is waarschijnlijk vernoemd naar de moeder van Bijgje, Willemijne Jans, en Reintje vermoedelijk naar de moeder van Jan, Reintje Meijnderts Pluim.

Willemina trouwt te Harderwijk op 19 mei 1841 met Sam Foppen, visser, wonende te Harderwijk, zoon van Aart Goosens Foppen en Cristina Samuelse Mons, vissersdochter, wonende te Enkhuizen. Uit dit huwelijk werden zes kin-

deren geboren, nl. 1.- Aart op 24 januari 1842, overleden op 24 maart 1842, 2.- Jan, op 28 juni 1844, 3.- Bijgje op 15 november 1847, 4.- Aart op 9 juni 1850, 5.- Berjan op 20 april 1853 en 6.- Wilhelmina op 20 oktober 1858. Deze zes kinderen kregen voor bij het geboorteregister Poppen. Zij zijn dus in uitvoerig vermeld. Opmerkelijk is dat zowel Jan als Aart, nummer 2 en 4 voornamelijk genoemd, een vrouw trouwden met de naam Jansen, waarschijnlijk. Geen families, voor zover bekend. Tenslotte van de overzichtslijst komt ik in dit verband het geslacht Poppen verder terug.

Reinje, het andere meisje van de broeding, trouwt te Harderwijk op 23 november 1840 met Rijkard Lijman, schippersknecht te Harderwijk. Na het overlijden van deze Lijman, hertrouwt zij op 2 november 1856 met Aart van Koeverden uit Nijlath.

Het derde kind uit het huwelijk van Jan en Bijgje, genoemd Driete, benoemd vervoerd naar de water van Jan, werd geboren op 20 maart 1820, maar overleed reeds op 4 april d.v. Het vierde kind, ook een meisje, geboren op 20 juli 1821, wordt ook Driete genoemd. Zij trouwt te Harderwijk op 6 juni 1840 met Jan Riphagen, visser, geboren te Harderwijk op 9 mei 1823, een zoon van Bernt Riphagen en Aartje Kloonen.

Na die vier dochters worden bij het gezin van Jan en Bijgje nog drie zonen geboren, Helmen, Mijndert en Jan. Maar we zouden het deze keer voor moeders en dochters hebben.

De geslachtslijn van Mijndert, deze huwelijk van zijn nakomelingen doet in deel 5, uitstekend aan dit voor.

Doordat namen zoals Poppe, Jansen, Palsen, Klussen, enz. vaak terug te vinden, en van naam als Jan Poppen of Jan Jansen niet direct wordt welke Jan bedoeld wordt, krijgt wij wel iedereen, vooral in de vierde eeuw, een bijnaam, b.v. Jan van Wouter, of Piet van Kees, Lief van Anje enz. Opmerkelijk is dat de kinderen van Jan en Bijgje en ook zichzelf werden genoemd als Jan van Balh, Mijndert van Balh enz. Zo was de HC 7 van Mijndert van Balh. De naam Bijgje kwam te Harderwijk niet voor. Mogelijk kreeg Bijgje parochiale van de parochie Balh, vandaar.

Bijgje Rijkard overlijdt te Harderwijk bij hooft in de Rabbinestraat op 21 december 1871 in de leeftijd van 24 jaren. Haar twee zonen Helmen en Jan, vissers te Harderwijk, doen bij de Burgerlijke stand aangifte van het overlijden.



Op 7 maart bezochten de vice-voorzitter en penningmeester de regio-vergadering van de historische verenigingen uit de omtrek. Gastheer was "Nuwenspeete", onze collega-vereniging te Nunspeet. Als trefpunt was het oudste gebouw van Nunspeet gekozen, restaurant Roskam aan de Dorpsstraat. De deelnemende bestuursleden kwamen uit de hele regio: Heerde, Hattem, Voorst, Epe, Elburg, Oldebroek, Ermelo en Putten.

Net als in Harderwijk ligt ook in Nunspeet een Belgisch ereveld met voornamelijk slachtoffers van de Spaanse griep die omstreeks 1918 woedde. De legering in de interneringskampen deden daar natuurlijk ook geen goed aan.

Na een kopje koffie zouden we die oude begraafplaats aan de Eperweg bezoeken. Vanwege de enorme hoeveelheden regen die in de voorafgaande dagen was gevallen bleek het terrein zo drassig dat van het bezoek werd afgezien. Als alternatief werd uitgeweken naar het natuurhistorisch museum "Diorama Nunspeet". De heer Kies, uitbater van deze gelegenheid, is niet alleen conservator maar ook preparateur van de daar opgezette dieren, collectioneur van de uitgestalde collectie doop- en gewone drachtmutsen en maker van de porseleinen koppen waarop die mutsen zijn geëtaleerd. Over het geheel hield hij een vakkundige toelichting waaruit bleek dat deze oud-Hageenaar zich meer Veluenaar en natuurmens voelt dan menig autochtoon. Aansluitend werden we ontvangen in de oudheidkamer die sinds kort is gehuisvest in een voormalige 3-klassige lagere school. Het gebouw was door de gemeente in een prima bouwkundige staat gebracht en vrijwilligers van de oudheidkamer hadden het geheel geschilderd. Wij, bestuursleden van "HERDEREWICH" bekeken niet alleen de verzameling oudheden die daar fraai was uitgesteld, maar hadden een extra oog voor de vergaderruimte en de bibliotheek. Een huisvesting om jaloers op te worden.

De vergadering bracht geen vermeldingswaardige feiten. Wel werd gememooreerd dat "HERDEREWICH" volgend jaar op zaterdag 6 maart gastheervereniging is. Hopelijk kunnen wij onze collegae op dezelfde wijze een interessante en leerzame middag bezorgen. Als aandenken aan deze middag ontving onze vereniging het boekje:

"Herman Hendrik Vitringa, burgemeester onder een nieuw regiem, 1851-1875"  
Een uitgave van de gemeente Nunspeet, samengesteld door de historicus drs. A.Sulman en de immer actieve heer P. Verbeek, (streek)-archivaris en voorzitter van Elburgs historische vereniging Arent Thoe Boecop.

---

# Harderwikers (3de en latse deel)

door J.Jansen

Als sluitstuk op de serie "Harderwikers, het geslacht Jansen", en met name "vanwaar kwamen hun vrouwen en waar bleven hun dochters," vervolgen we met het zesde kind van Jan Dirksen Jansen en Bijgjen Ruijs, namelijk Meijndert, geboren te Harderwijk op 28 september 1826, mijn overgrootvader. Hij was visser van beroep. Hij overlijdt op 20 juni 1920. Hij trouwt in Harderwijk op 6 mei 1851 met Aleida Maria van Hengel, geen vissersdochter maar wel dochter van een echte Harderwijker familie.

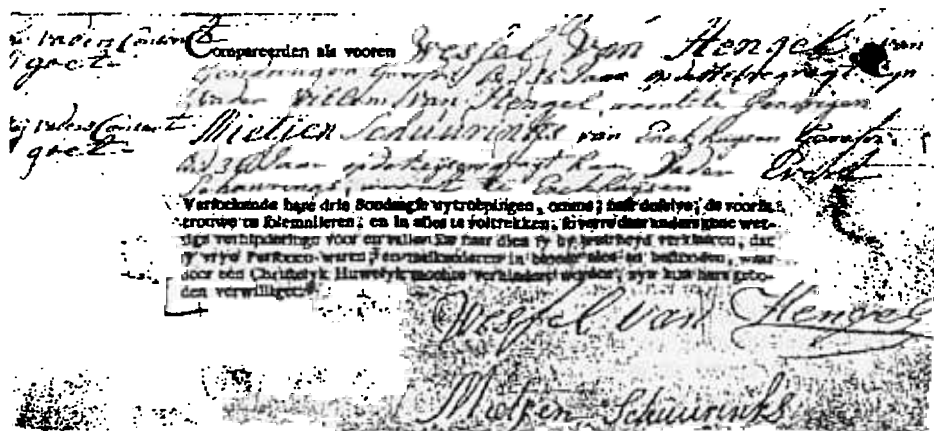
Aleida wordt te Harderwijk op 7 juli 1826 geboren als dochter van Willem van Hengel en Annetje Priester. Willem was 1e commies ter secretarie van de gemeente Harderwijk. Het gezin woonde, ook nog tijdens de volkstelling van 1830, in de Kerkstraat.

Willem is te Amsterdam op 2 juni 1786 geboren. Hij overlijdt te Harderwijk op 16 januari 1862. Zij ouders zijn: Wessel van Hengel en Marritjen Schuurinks. Zijn vrouw, Annetje Priester is gedoopt te Harderwijk op 8 januari 1794. Haar ouders zijn: Gerrit Priester en Maria den Besten.

Gerrit Priester, de vader van Aleida, is gedoopt te Harderwijk 14 mei 1760 en aldaar begraven op 16 maart 1803. Hij trouwt te Haarlem met Maria den Besten. Zij is gedoopt te Hierden op 17 december 1758 en overlijdt te Harderwijk op 3 januari 1832.

Wessel van Hengel, de vader van Willem, wordt gedoopt te Gendringen 10 november 1743. Hij overlijdt te Amsterdam op 24 juli 1795. Hij trouwt te Enkhuizen met Maritjen Schuurinks. Zij is gedoopt te Enkhuizen op 13 oktober 1748 en overlijdt te Amsterdam op 6 februari 1796.

In het kerkelijk trouwboek van Amsterdam staat bij 20 oktober 1785 onderstaande trouwakte (kopie van het origineel) van Wessel en Maritjen (Mietjen)



Compareerden als vooren Wessel van Hengel, van Gendringen gereformeerd oud 35 jaar op de Heeregracht. Zijn vader Willem van Hengel, woont te Gendringen. Mietjen Schuurings, van Enckhuysen, gereformeerd oud 36 jaar op de Keijzersgracht haar Vader Evert Schuurings woont te Enckhuysen. Versoekende hare drie Sondaagse Uytroepingen omme naar deselve, de voortz trouwe te solemniseren en in alles te voltrekken, so verre daar anders gene wettige verhindefinge voor en vallen. En naar dien sy by waarheyd verklaaren, dat sy vrye Personen waren en malkander in bloede niet en bestonden waardoor, een Christelyk Huwelyk mochte verhindert worden, zijn hun hare geboden verwilligt.

W.g. Wessel van Hengel      Mietjen Schuurinks

Wessel van Hengel overlijdt te Amsterdam op 24 juli 1795. In een begraafregister van Amsterdam staat onderstaande mededeling.

Dinsdag den 24 Julij 1795  
 Wessel van Hengel in de kerkstraat te Amsterdam  
 Wysselsytraat en de Reguliersgragt Smorgens ten  
 Half Neegen uuren Met een lykkoets Bijgeset sonder gedrukte briefjes. 3 onmondige kinderen  
 NO Topstukke Teegen NO. 258 en 260 AA F 24,00 H.Z.H.

Vrijdag Den 24 ste Dito (24 juli 1795)

Wessel van Hengel: In de kerkstraat tussen de Vysselsytraat en de Reguliersgragt Smorgens ten Half Neegen uuren Met een lykkoets Bijgeset sonder gedrukte briefjes. 3 onmondige kinderen  
 NO Topstukke Teegen NO. 258 en 260 AA F 24,00 H.Z.H.

Het was een voor die tijd nogal dure begrafenis van f. 24,00 in de Grote-Kerk te Amsterdam. De hoofdlijnen HZH bij de ~~1804~~ begrafenis "Huis Zien Huis", te vergelijken met het ons beter bekende oudediensten of bathuis. Daarbij gevestigd in de Kerkstraat en de Reguliersgracht scheidt.

Tenig naar Melchior en Abt. Die zijn huwelijk worden zeventien kinderen geboren. Op 10 mei 1662 was doordat: Bette, vermoedelijk verwondt naar Melchior's moeder Bette. Overeenkomstige in van haar sloop maar bovendien dat zij, volgens het register van de Harderwijk kerkenbode personen, op 1 februari 1668 als dienstbode naar de provincie Utrecht is gegaan en later gevestigd was hebben in Huis ter Hooft. Daarbij worden er 3 zonen geboren: Willem (zijn grootvader), en de Anthon. Vervolgens van sloop doordat: Wilhelmina op Breda, geboren op 30 oktober 1662, zwg van sloop; Melchior en op 20 september 1664 als sloop doordat gewerd Abt. Motta. Zij overlijdt aan jaer later op 7 december. Zij was verwondt naar haar moeder. De moeder van het geslacht overlijdt op 17 jul 1805.

Om het ons hetzelve te hebben over, moede en dochter, bij Wilhelmina Elisabeth over. Op een woensdagavond, op 11 december 1667, levend vader Melchior zich in de kerke barend, levend er sloop uit in zijn woning van de Vleesmarkt. Het sloopje Wilhelmina Elisabeth sloop op sloop en sloop de sloop hangende sloop in blind sloop van de zwg om haar te nemen vespand. Zij sloop jaerlijk om. Ook over deze dochter van sloop sloop te vanden. Van de blind op de Vleesmarkt sloop sloop. 00, nu nr. 30, in van sloop sloop sloop, van de blind van de haar G.G. Schuderman, in het Harderwijk Jacobus Harderwijk van 1661.

Vervolgens ons de geschiedenis. Melchior is bemand in Harderwijk op 7 november 1668 naar Huis ter Hooft. Zij was een ongehuwde dochter van sloop sloop en Engeljk van de Kemp, geboren te sloop op 30 augustus 1631. Uit dit huwelijk worden nog twee kinderen geboren, op 14 mei 1670 als dochter Wilhelmina Elisabeth en op 20 mei 1671 een zoon sloop de in Harderwijk sloop op 5 januari 1651. De dochter is bemand verwondt naar het sloop die bij de blind is ongehuwen. Van deze dochter is niet veel

bekend. Zij trouwde te Harderwijk op 27 mei 1891 met timmerman Willem Frederik Würsten, geboren te Zwollerkerspel, zoon van Frederik Willem en Gerrigje Goldstein. Harmina, de tweede vrouw van Meijndert, overlijdt te Harderwijk op 23 februari 1902. Vermeldenswaard is misschien nog dat Meijndert Jansen op 12 april 1875, volgens een notariële akte, een huis met erf koopt in het Schapenhoekje, kadastraal bekend onder nr. E-356 voor f.600,00. Verkoper is Johannes Visch, koopman te Harderwijk. In dit pand is thans het antiquariaat van de familie Doornhof gevestigd. Een kopie van de akte is in mijn bezit.

De geschiedenis heeft ons bijna ingehaald, en met dit derde deeltje over de moeders en dochters van een familie Jansen wil ik besluiten. Willen de lezers die, al dan niet uit overlevering, aanvullingen of verbeteringen hebben op deze korte serie, mij daarover informeren? Ik ben ze bij voorbaat dankbaar! Mijn adres is:

J. Jansen, Valentijn 14, 3972 XJ Driebergen

---

## Van de werkgroep GENEALOGIE

De bronnen die inmiddels zijn gedigitaliseerd (een moeilijk woord voor "overgetypt in de computer") zijn zowel geprint als op diskette te koop:

- 1) De volkstelling van Harderwijk 1830, gesorteerd op huisnummer en voorzien van een index op familienaam. In feite de gezinnen, met kinderen, die in de getelde huizen op dat moment woonachtig waren.....geprint f.25,00 op diskette f.7,50
- 2) Idem, maar dan van 1838.....geprint f.25,00 op diskette f.7,50
- 3) Het register Civique,  
790 stemgerechtigde personen in 1811, gesorteerd op voornaam, achternaam, beroep en nummer..... geprint f.19,50 op diskette f.7,50
- 4) De diskettes zijn 1,44 Mb met een tekstfile in Word Perfect 6.01 onder Windows. Ook kunnen de bestanden als Word document of ASCII bestand met een ";" of een TAB als scheidingsteken Geprint wil zeggen, als boekje in A4 formaat met een plastic voor en achterkant en voorzien van een ringband

De werkgroep is uitgebreid met de heer G. Renden die begonnen is met het de recognitieboeken. Na een gedegen voorbereiding zal hij deze belangrijke genealogische bron digitaliseren. Empassant pakt hij in een apart bestand ook nog de huizen beschrijvingen mee voor weer een ander project.

De heer A.Jansen heeft zich ook bereid verklaart om hand- en spandienst aan de genealogische werkgroep te verlenen.

---



## Samenstelling bestuur en werkgroepen

| Bestuur:                                      |                     | postcode | telf.   | Functie         |
|---|---------------------|----------|---------|-----------------|
| J.Hilbers                                     | Rietgorsmeen 80     | 3844 ZV  | 414 195 | voorzitter      |
| N.C.R.de Jong                                 | Beethovendreef 13   | 3845 AR  | 421 342 | vice-voorzitter |
| vacant  | ?                   | ?        | ?       | secretaris      |
| K.Chr.Uittien                                 | J.P.Heyelaan 58     | 3842 CL  | 414 431 | penningmeester  |
| J.van Heijst                                  | Tromplaan 32        | 3843 EH  | 431 955 | PR zaken        |
| C.van Andel                                   | Brouwersteeg 11     | 3841 EK  | 416828  | Excursies       |
| R.van der Schaaff                             | Ln.der Ver.Naties 9 | 3844 AD  | 413 613 | lid             |
| <b>Redactie:</b>                              |                     |          |         |                 |
| vacant  | ?                   | ?        | ?       | Hfd.redacteur   |
| vacant  | ?                   | ?        | ?       | redacteur       |
| <b>Ledenadministratie</b>                     |                     |          |         |                 |
| K.Chr.Uittien                                 | J.P.Heyelaan 58     | 3842 CL  | 414 431 | penningmeester  |
| <b>werkgroepen:</b>                           |                     |          |         |                 |
| <b>Archeologie</b>                            |                     |          |         |                 |
| N.C.R.de Jong                                 | Beethovendreef 13   | 3845 AR  | 421 342 | vic- voorzitter |
| W.D.Grimm                                     | Bunschotermeen 33   | 3844 HE  | 418 661 |                 |
| H.Molenaar                                    | Blokhuis 9          | 3844 AE  | 421 786 |                 |
| H.W.Stuurman                                  | Rietgorsmeen 74     | 3844 ZV  | 434 878 |                 |
| namens de Archeologische Werkgroep Nederland: |                     |          |         |                 |
| J.Mui   | Nunspeet            |          | 262 399 |                 |
| <b>Genealogie:</b>                            |                     |          |         |                 |
| Dr.J.Duinkerken                               | Gr.Poortstraat 33g  | 3841 AK  | 422 916 | adviseur        |
| Fam.Uittien-Jacobs                            | J.P.Heyelaan 58     | 3842 CL  | 414 431 | lid             |
| G.Verwijs-ten Hove                            | Friesgracht 13      | 3841 GM  | 420 693 | lid             |
| G.Renden                                      | Bachdreef 159       | 3840 BC  | 451 806 | lid             |
| A.Jansen                                      | Nassaulaan 5        | 3851 XZ  | 551 603 | lid             |
| <b>Excursiecommissie:</b>                     |                     |          |         |                 |
| C.Andel                                       | Brouwersteeg 11     | 3841 EK  | 416 828 |                 |
| H.Molenaar                                    | Blokhuis 9          | 3844 AE  | 421 786 |                 |

---

## Mutaties in het ledenbestand 1998

### Nieuwe leden

B. en R. Kikert  
F. Nobel  
Mevr. M. F. Vos  
Joop Petersen V.O.F.  
Mevr. W. Van Aken-Smit  
J. van Elmp

### afmeldingen

E.J.Feenstra  
H.S.Weits  
A.Grinwis  
D.Timmer  
B.J.Wijnstra  
R.B.Beck

M.A.J. Gillis  
B. Hartog  
Mevr. D. de reus  
B. Rutgers  
W. Coppoolse  
W.B.A. Groen  
M.A.J. Gillis

E. Vonk  
C.A.P. Kramer  
P. Versteeg  
Mevr. P.J. Bree-de Paauw  
H. Th. Komen  
Mevr. l'Ortye-Schummelketel  
M. Regtuit  
Mevr. de Carpentier-Brouwer  
Mevr. Wassenaar

## E.J. FEENSTRA

E.J. Feenstra heeft vorig jaar zijn lidmaatschap van Herderewich opgezegd. Hij is auteur van vele publicaties en hield diverse lezingen over de historie van Harderwijk. Als deskundig amateur-archeoloog was hij jarenlang actief in en rond de binnenstad van Harderwijk. Hij heeft in Harderwijk het archeologisch onderzoek van de grond getild. De talrijke bijdragen die hij daarover publiceerde, o.a. een twintigtal in onze Herderewich Kroniek en in ons Historisch Jaarboek, getuigen daarvan. Bovendien deed de heer Feenstra veel archiefonderzoek. Vaak wist hij de resultaten van bodem- en archiefvondsten heel goed te combineren. Herderewich wil hem oprecht bedanken voor de uitstekende wijze waarop hij de doelstellingen van Herderewich vele jaren heeft uitgedragen en gesteund.

---

## In memoriam

Op 23 april j.l. is de heer **G.(Geerling) Petersen** onverwacht overleden. Hij was een zeer actief lid van onze vereniging Herderewich. Een geboren 'Harderwieker' visserszoon. Hij groeide op buiten Harderwijk. Vond een loopbaan bij de Nederlandse Spoorwegen. Was woonachtig in Amersfoort. Na zijn pensionering verdiepte hij zijn kennis over de geschiedenis van Harderwijker vissers en de visserij door veel en vaak archiefonderzoek te doen.

Hij reisde met de trein naar Harderwijk, ging op zijn vouwfiets naar het stadhuis, deed daar onderzoek in het archief, vaak in gezelschap van wijlen Henk Schiffmacher, Rini Herzog en Henk Brands. Samen vormden zij een privéwerkgroep 'Visserijgeschiedenis'. Petersen publiceerde o.a. een serie artikelen over Harderwijker botterrijmpjes in jaargang 1997 van het Vितtepraetje. Ook kon hij goed vertellen. Hij deed dat graag, vaak vol enthousiasme. Nog maar kort geleden hield hij voor Herderewich een drukbezochte lezing over de bottervisserij. Dat was op donderdag 29 januari 1998. Wij verliezen een verenigingslid met een vriendelijk karakter, een man met een ijzeren geheugen, een geboren verteller, een gedreven geschiedenisiefhebber. Als vereniging condoleren wij zijn vrouw en verdere familieleden met dit verlies.

Dat Geerling Petersen moge rusten in vrede.

## De Herderewich-bibliotheek

De bibliotheek is geopend op de **eerste en derde** woensdag van de maand van 14.00 uur tot 16.00 uur. Hij is gevestigd in een van de boven-vertrekken van het Milieu-centrum (voormalige Synagoge).



### Aanwinsten:

Van ons lid, de heer **H.J.Brands**, ontvingen wij enkele honderden foto-postkaarten met Harderwijker onderwerpen. Bij bepaalde gelegenheden mogen wij die t.b.v. de vereniging verkopen.

Het betreft de volgende onderwerpen:

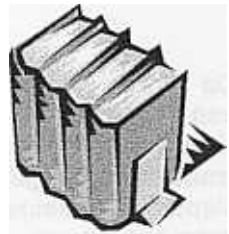
- 1) straten: Wolleweverstr., Hierdensewg, Gr. Poortstr. en 2x Donkerstr.
- 2) recreatie: 4x Boulevard
- 3) visserij: Botter HK23 in de haven
- 4) gebouwen: St. Catharinakapel, Vispoort

De vereniging beschikt zelf nog over foto-postkaarten met:

- 1) de molen "De Hoop" gezien vanuit de Rechte Oosterwijk
- 2) het Linnaeus-torentje gezien vanaf Van Aken

Geïnteresseerde leden kunnen ze uiteraard altijd bij onze penningmeester kopen. Ons leek een prijsje van Hfl. 1,00 per stuk alleszins redelijk.

Van ons lid, de heer **B.Rugers** uit Hierden, ontvingen wij ter aanvulling van onze bibliotheek, de genealogie **BEELEN**. Deze genealogie bevat o.a. de stamouders van de geslachten Lokhorst, Poolen, Roelofsen en Vink en gaat terug tot de oudst bekende stamvader van de familie Beelen, t.w. Been Wijnen die te Harderwijk op 3 oktober 1619 trouwt met Aalte Peters Scheen. Zowel bruid als bruidegom kwamen uit Hierden.



Een **anonieme schenker** heeft onderstaande boeken aan de bibliotheek van Herderewich gegeven. Hartelijk bedankt.

- Kent u ze nog ... de Harderwiekers - Matthieu Hilckmann en André van Dam
- Veluws Verleden - Ahasverus van den Berg (inleiding en aantekeningen door drs Bert Paasman
- St. Jans Dal - dr. T. Beijer en J.W.P. van Dijk.
- De Veluwe, land van bos en hei - dr. J.M. Fuchs en W.J. Simons.

Op de reginale vergadering van historische verenigingen op de Noordwest Veluwe kregen we van de heemkundige vereniging Nuwespete het boekje:

- Herman Hendrik Vtringa, burgemeester (van Ermelo) onder een nieuw regiem 1851-1875 - P. van Beek en drs A. Sulman